การมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ในตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

สุฑาทิพย์ อิงบุญ*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ โดยทำการศึกษาจากครัวเรือนเกษตรกร ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำชุมชน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า อายุ สถานภาพในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรน้ำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้าน เพศ ระดับการศึกษา เขตการปกครองท้องถิ่น ลักษณะการประกอบเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร และความรู้ของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัญหาการมีส่วนร่วมที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมีดังนี้ ไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วม ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ขาดจิตสำนึกในการดูแลหวงแหนทรัพยากรน้ำ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกร สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน ควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์สำหรับการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ควรมีการดำเนินกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นให้เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ และควรมีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและรู้คุณค่าของทรัพยากรน้ำมากขึ้น

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

---

* **นักศึกษา** หลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

The research intended to study agriculturist participation for water conservation: Tambon Bangsaothong, Amphoe Bangsaothong, Samutprakarn Province regarding the level and influenced factors of participation, including problems and obstacles and recommendations from the agriculturists. The study was done with samples agriculturists from 300 households through questionnaires and in-depth interview. Data were analyzed by Percentage, Mean, Standard Deviation and One-way ANOVA.

The finding indicated moderate level of participation among the sample agriculturists. It was found that age, status in the community, received news and perceived value of water resource all related to the agriculturists' participation, having statistically significant 0.05. As for gender, educational level, administrative boundary, agriculturists feature, average monthly income areas occupied size, and agriculturist knowledge had not affected participation , having statistically significant. As for problems on participation towards the water resource conservation, there were no time, needed more public relations, lacked knowledge on the participation and lacked awareness in protecting water resource.

This study recommends the activities to motivate participation as well as set up the group to determine group member's roles, including the broadcast for distributing news. There should be diversified activities to conserve water resource among the public appropriate for all ages as well as raising awareness in water resource conservation to increase participation in the conservation of water resource and its valuable benefits.

Keywords: Participation Water Resource Conservation

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ตลอดมา เนื่องจากสิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องการน้ำในการดำรงชีวิต น้ำมีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หลายประการ เช่น การใช้น้ำในการชลประทาน การคมนาคม การอุตสาหกรรม ผลิตพลังงานไฟฟ้า ใช้ในครัวเรือน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ในการดำรงชีพ มนุษย์ได้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีพ และการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้นำน้ำมาใช้ประโยชน์อย่างมาก แต่ขาดความระมัดระวังทำให้เกิดสภาพแหล่งน้ำเสื่อมโทรมจากการกระทำของมนุษย์ และทำให้ทรัพยากรอื่น ๆ ไม่สามารถรักษาสมดุลธรรมชาติได้จึงส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรงที่จะต้องรับภัยจากธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการเกิดอุทกภัย อากาศเป็นพิษ ภาวะฝนแล้ง น้ำเน่าเสีย และอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งเป็นความสูญเสียที่ไม่สามารถประมาณค่าได้

ในอดีตนั้นประเทศไทยมีทรัพยากรน้ำอย่างเหลือเฟือ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ฝนตกตามฤดูกาล มีอากาศที่บริสุทธิ์ปราศจากมลพิษ แหล่งน้ำมีน้ำใสสะอาด ประชาชนจึงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในสภาวะแวดล้อมที่ปราศจากมลพิษ แต่ภายหลังที่ประเทศไทยได้พัฒนาจากเกษตรกรรมมาสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากร การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนหรือชุมชนขนาดเล็ก ชุมชนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ ทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำ คือ ปัญหาน้ำเสื่อมโทรม ทั้งการพัฒนาของภาครัฐในอดีตที่ผ่านมาได้มุ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลัก การพัฒนาจึงได้เน้นการเพิ่มผลผลิตของสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม โดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหาและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญประกอบกับการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องถึงคุณค่าและบทบาทของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อบทบาทการผลิต และความคงอยู่ของสังคม จึงทำให้การพัฒนาบางประเภทได้ทำลายธรรมชาติทีมีคุณค่าต่อมนุษย์อย่างมหาศาลด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนกระทั่งถึงช่วงที่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในระยะแรกจะมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการลงทุนในการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เร่งรัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนในการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เร่งรัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตเป็นหลัก ทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ แต่ประสบปัญหาทางด้านความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรน้ำ จากความไม่ชัดเจนของนโยบายในระดับต่าง ๆ จึงทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดนโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากที่สุดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ซึ่งได้บ่งชี้ว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่าง ๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ เกิดปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติตามการเกิดขึ้นของประชากรและการพัฒนาในทุกด้าน และเป็นปัญหาที่สร้างความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งฟื้นฟูพร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันมลพิษทั้งในชนบทและในเมือง จนกระทั่งปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์โดยการพัฒนาบนฐานความหลายทางชีวภาพและความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของฐานทรัพยากร ที่ต้องหวงแหนรักษาไว้ตลอดไป

จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และได้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นมา เพื่อรองรับความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม และการเพิ่มจำนวนของจำนวนประชากรจึงทำให้มีปัญหาด้านทรัพยากรน้ำตามมา เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้เกิด

ผลกระทบอย่างมากต่อการทำเกษตรกรรมของเกษตรกร ในพื้นที่ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่หนึ่ง ที่ยังคงมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน และการประมง มีทั้งหมด 17 หมู่บ้าน เป็นครัวเรือนเกษตรกรรม 15 หมู่บ้าน มีทั้งหมด 790 ครัวเรือน แบ่งการปกครองออกเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง เทศบาลตำบลบางเสาธง ในตำบลบางเสาธงมีลำน้ำหลักในพื้นที่ได้แก่ คลองสำโรง และคลองบางเสาธง ในทุกครัวเรือนจะมีลำคลองเข้าถึง สภาพพื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม เช่น เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำนา ไม้ผล และพืชผัก เป็นต้น ซึ่งลำน้ำเหล่านี้มีความสำคัญในการพัฒนาด้านการเกษตร รวมทั้งเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำอีกด้วย ในปัจจุบันเกษตรกรต้องประสบกับปัญหา น้ำในลำคลองเน่าเสีย ซึ่งเป็นผลมาจากการทิ้งขยะ ของเสีย ของคนในชุมชน ของโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งการปล่อยของเสียมาจากภาคเกษตรกรรม และปัญหา น้ำในลำคลองแห้งซึ่งจะแห้งมากในช่วงฤดูร้อน ทำให้ส่งผลเสียอย่างมากต่อภาคเกษตรกรรมซึ่งจะต้องอาศัยน้ำเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการทำเกษตรกรรม

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลบางเสาธง ถ้าหากได้ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เกิดขึ้นในชุมชน จะส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ มีความรักและหวงแหนทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ในชุมชน โดยจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่อทรัพยากรน้ำในชุมชนในทางที่ดีขึ้นไม่มากก็น้อย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำต่อไปในอนาคต

วิธีการศึกษา

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นเป็นหลักและเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview)

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของประชากร ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา เขตการปกครองท้องถิ่น ประเภทเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ขนาดพื้นที่ถือครอง สถานภาพในชุมชน ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและแบบปลายเปิดเกี่ยวกับ แหล่งที่มา และความถี่ในการได้รับข่าวสารของเกษตรกร ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความรู้ของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด 2 ตัวเลือก

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการให้คุณค่าต่อทรัพยากรน้ำ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดแบบประเมินค่า 3 ตัวเลือก

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนที่ศึกษา 4 ขั้นตอน และเป็นคำถามแบบปลายปิด ซึ่งมี 3 ตัวเลือก คือ ทุกครั้ง บางครั้งและไม่เคย

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะและความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษาซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
- สภาพทั่วไปและความสำคัญของทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- ปัญหาและสาเหตุการเน่าเสียหรือเสื่อมคุณภาพของทรัพยากรน้ำในพื้นที่
- โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ
- โอกาสและการเข้าไปมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในแต่ละขั้นตอน
- ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่ออนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ
- ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมากยิ่งขึ้น
- ความต้องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ

ปัจจัยส่วนบุคคล พื้นที่ เศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 59.3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี (ร้อยละ 62.0) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา(ร้อยละ 36.0) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่ในเขตพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง (ร้อยละ 70.7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำสวน ทำไร่ และการประมง (ร้อยละ 36.7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001 – 25,000 (ร้อยละ 57.0) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 4-8 ไร่ (ร้อยละ 62.0) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีสถานภาพในชุมชน (ร้อยละ 67.0)

ปัจจัยกระตุ้น

ผลการศึกษาพบกว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำระดับปานกลาง (ร้อยละ 40.7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้คุณค่าเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำระดับปานกลาง (ร้อยละ 63.3)

การมีส่วนร่วมที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.7)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พื้นที่ เศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยส่งเสริมกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ โดยการวิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One-Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ t-test

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม t-test และการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-way ANOVA) ได้แก่ อายุ การมีสถานภาพในชุมชน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรน้ำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้าน เพศ ระดับการศึกษา เขตการปกครองท้องถิ่น ลักษณะการประกอบเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร และความรู้ของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ

สภาพทั่วไปและความสำคัญของทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตำบลบางเสาธงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน มีลำคลองอยู่เป็นจำนวนมาก นับว่ามีความสำคัญมาแต่อดีตการตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ตามแหล่งน้ำ และใช้ประโยชน์มากมายทั้งด้านการคมนาคม อุปโภคบริโภค การเป็นที่รองรับหรือระบายน้ำฝน และน้ำเสีย รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สร้างภูมิทัศน์ให้กับชุมชน ซึ่งในปัจจุบันได้มีพื้นที่บางส่วนถูกเปลี่ยนไปทำโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีชุมชนใหม่เกิดขึ้น ทำให้ความสำคัญของแม่น้ำลำคลอง ถูกลดความสำคัญลงไป จำนวนพื้นที่การเกษตรลดลงไปด้วย จากความอุดมสมบูรณ์ตามแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีในอดีต ในปัจจุบันกลับพบปัญหาคลองตามธรรมชาติเน่าเสีย สัตว์น้ำลดจำนวนลงไปเป็นจำนวนมาก น้ำที่เคยใช้ในการอุปโภคก็ไม่มีคุณภาพเพียงพอที่จะใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคได้อีกต่อไป

ปัญหาและสาเหตุการเน่าเสียหรือเสื่อมคุณภาพของทรัพยากรน้ำในพื้นที่

ในปัจจุบันนี้เกษตรกรได้ใช้สารเคมีมากขึ้น เช่น ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งบางชนิดอาจจะตกค้างกระจายตามพื้นดิน เมื่อฝนตกก็จะมีการชะล้างสิ่งเหล่านี้ลงในแม่น้ำลำคลอง ทำให้แม่น้ำลำคลองเน่าเสีย จากการกิจกรรมทางการเกษตร และสิ่งปฏิกูลที่มาจากการอุตสาหกรรม ในพื้นที่ของบางเสาธงมีโรงงานอุตสาหกรรม ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ อยู่ด้วยพื้นที่หลายโรงงานด้วยกัน ซึ่งสารเคมีต่าง ๆ ที่เกิดจากการบำบัดจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ถูกระบายลงมาตามแหล่งน้ำ ทำให้เป็น

ผลเสียต่อเนื่องมาถึงอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ด้วย ที่สัตว์น้ำเริ่มหาได้ยากมากขึ้น และแหล่งน้ำได้เสียไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้การที่เกษตรกรบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างรู้คุณค่า ทำให้มีปัญหาในการทิ้งขยะ สารเคมีต่าง ๆ ซึ่งก่อให้การเน่าเสียของแหล่งน้ำตามธรรมชาติโดยตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้นหากมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ทางด้านวิชาการมากขึ้นจะสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับเกษตรกรได้ดีขึ้นกว่าเดิม

มีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

กิจกรรมที่จัดขึ้นมาส่วนใหญ่ไม่ได้รับสนใจมากเท่าใด เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ก็มีภาระที่จะต้องรับผิดชอบ ในการประกอบอาชีพทำให้ละเลยในการทำกิจกรรมร่วมกัน กลุ่มคนที่จะมาเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นกลุ่มแกนนำต่าง ๆ ที่เข้ามาทำกิจกรรม ในกลุ่มเดิม รูปแบบเดิม ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ

เกษตรกรมีโอกาสและการเข้าไปมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในแต่ละขั้นตอนส่วนใหญ่จะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นบางขั้นตอนเท่านั้นโดยการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นกรรมการ แต่ไม่ได้มีโอกาสเข้าไปส่วนร่วมในการกำหนดแผน นโยบายต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และในการประชุมบางครั้งได้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐกับหัวหน้าชุมชนเนื่องจากหัวหน้าชุมชนต้องการงบประมาณบางส่วนเพื่อที่จะนำมาทำศูนย์การเรียนรู้ แต่ทางหน่วยงานรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอสร้างความไม่พอใจกับผู้นำชุมชนในบางกลุ่ม

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่ออนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

หน่วยงานรัฐไม่ได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน นโยบาย ในการร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ทำให้เกษตรกรไม่อยากไปเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อนำแผนงานไปนำเสนอ ก็ไม่ได้รับความสนใจ เนื่องจากหน่วยงานรัฐได้มีแผนพัฒนาอยู่แล้ว ทางด้านการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้เกษตรกรส่วนที่มีภาระหน้าที่ไม่ได้รับทราบข่าวสารกิจกรรมจากหน่วยงานรัฐ

ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมากยิ่งขึ้น

หน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในแต่ละรูปแบบของการมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น โดยทำการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีเจ้าหน้าที่เข้ามาพูดคุยกับหัวหน้าชุมชนโดยตรงเพื่อเชิญชวน หรือมีการกำหนดการประชุมให้มีเวลาว่างตรงกัน เป็นเวลาที่สะดวกจากการทำการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้รับทราบข่าวสารอย่างทั่วถึง อีกทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมาควรจะสร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีการตระหนักถึงหน้าที่ ที่ตนจะต้องกระทำเพื่อส่วนรวม และทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ให้มีผลกระทบต่อแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้น้อยที่สุด

ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ประเด็นความต้องการที่เกษตรกรจะเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำผู้ให้

สัมภาษณ์ให้ความเห็นตรงกันว่าต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการเข้าประชุมรับฟัง ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งบางปัญหาเป็นสิ่งที่หน่วยงานรัฐมองข้าม ทำให้กำหนดมาตรการแก้ไขไม่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้งต้องการร่วมกำหนดนโยบาย จัดทำแผนในการทำกิจกรรมเพื่อให้มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่เป็นประโยชน์มากขึ้น สำหรับการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ควรให้ผู้นำชุมชนได้มีโอกาสรับรู้รายละเอียดในกิจกรรมในทุกขั้นตอนเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ลูกบ้านได้รับทราบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยขออภิปรายปัจจัยส่งเสริมที่น่าสนใจ และพบว่ามีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ในตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวสารทางโทรทัศน์ ร้อยละ 32.3 วิทยุ ร้อยละ 38.0 หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร ร้อยละ 53.7 สิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ร้อยละ 63.3 เจ้าหน้าที่รัฐ ร้อยละ 29.0 สมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 34.0 เพื่อนบ้าน ร้อยละ 36.6 การเข้าประชุม/อบรม ร้อยละ 67.0 เสียงตามสาย ร้อยละ 40.6 อินเตอร์เน็ต ร้อยละ 95.0 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเกษตรกรไม่ได้รับทราบถึงสถานการณ์ โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งมีผลให้เกษตรกรไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีความต้องการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติมร้อยละ 72.7 ดังนั้น หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เกษตรกรได้รับทราบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง โดยแหล่งข่าวที่เกษตรกรต้องการให้มีการเผยแพร่มากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ โทรทัศน์ เสียงตามสาย และเจ้าหน้าที่รัฐ

การให้คุณค่าต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

จากผลการศึกษาพบว่าการให้คุณค่าต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ดังนั้นในการปลูกฝังให้เกษตรกรได้เห็นคุณค่าต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้มากขึ้นนั้น ทำให้เกษตรกรมีความรู้ ความตระหนัก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำได้มากขึ้น จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 63.3 มีระดับการให้คุณค่าต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าเกษตรกรให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ให้ความสำคัญการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

สรุป

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับปานกลาง สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารหน่วยงานรัฐขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดเกษตรกรไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ

2. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำจากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ระดับปานกลาง จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพบว่าเกษตรกรยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างรู้คุณค่า

3. การให้คุณค่าต่อทรัพยากรน้ำ-จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้คุณค่าต่อทรัพยากรน้ำ ระดับปานกลางจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำน้อยลง ส่วนใหญ่คิดว่าหน้าที่การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่ใช่หน้าที่ของตน

4. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ระดับปานกลาง จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพบว่าเกษตรกรมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในบางขั้นตอนเท่านั้น จะไม่มีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน นโยบายต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

สำหรับการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลักและเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ผู้วิจัยสามารถรวบรวมประเด็นจากผลการวิจัยเพื่อนำมาเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จากการวิจัยพบว่าว่าเกษตรมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละรูปแบบของการมีส่วนร่วมพบว่าการมีส่วนร่วมศึกษาและค้นหาสาเหตุของปัญหามีระดับการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ มีระดับการมีส่วนร่วมระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีระดับการมีส่วนร่วมระดับปานกลาง จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกยังพบว่า เกษตรกรมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในบางขั้นตอนเท่านั้นไม่มีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน นโยบายต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการเข้าประชุมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นหน่วยงานรัฐจึงควรจัดให้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้บ่อยครั้งขึ้น เช่น การอบรม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่งความรู้ต่างที่ได้รับมานั้นจะทำให้เกษตรกรเห็นความสำคัญต่อทรัพยากรน้ำ เกิดจิตสำนึกที่ดี ยังทำให้เกษตรกรมีความรู้สึกหวงแหนทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะทำให้เกิด

ความตระหนักมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกษตรกรได้รับทราบข้อมูลข่าวสารได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความต้องการมีส่วนร่วมมากขึ้น

2. จากการวิจัยพบว่าการมีสถานภาพในชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ดังนั้นควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ โดยที่มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน เป็นที่ปรึกษาในการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา โดยอาจจะให้เกษตรกรที่มีความรู้และความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่นได้เป็นผู้นำในการดำเนินการ เพื่อให้เกษตรกรในกลุ่มอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

3. จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง ดังนั้นถ้าหากมีการส่งเสริมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้มากยิ่งขึ้น ก็จะทำให้เกิดการกระตุ้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ สำหรับการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้มีความเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการปรับปรุงช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงเกษตรกรมากขึ้น และมีการให้ความรู้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น ในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ข่าวสารนั้น ควรจะมีการส่งเสริมบทบาทความสำคัญของผู้นำในชุมชน เช่น เช่น กำนัน ผู้บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครประจำหมู่บ้านในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการพัฒนาการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจะส่งผลให้ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรดีขึ้นกว่าเดิม

4. จากการวิจัยพบว่าอายุมีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มอายุ 41-60 ปี ดังนั้นในการส่งเสริมให้ทุกช่วงอายุมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมากขึ้นจึงควรมีการดำเนินกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ เพื่อให้เกษตรกรในกลุ่มอายุอื่น ๆ ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึง เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมและตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

5. จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีการให้คุณค่าต่อทรัพยากรน้ำในระดับปานกลาง และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำน้อยลงและส่วนใหญ่ยังคิดว่าหน้าที่การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่ใช่หน้าที่ของตน ดังนั้นจึงควรมีการเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ควรจะมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการในขณะเดียวกันควรมีการให้ให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ความสำคัญของทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกษตรกรได้มีความรู้ ความเข้าใจ ถึงสาเหตุ ผลกระทบ แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ นอกจากนี้ควรจัดให้มีกลุ่มดูแลรับผิดชอบที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรที่สนใจ และสามารถเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และนำความรู้ที่ได้มานั้นนำไปเผยแพร่ต่อเกษตรกรต่อไป ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้เกษตรกรมีการให้คุณค่าต่อทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเกษตรอำเภอบางเสาธง. (2553). *แผนพัฒนาเกษตรตำบลบางเสาธง ปี 2553 - 2555.* สมุทรปราการ: สำนักงานเกษตรอำเภอบางเสาธง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 – 2534.* สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th

_____. (2553). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554.* สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวสุฑาทิพย์ อิงบุญ
วัน เดือน ปีเกิด	22 เมษายน 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดนนทบุรี ประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พ.ศ. 2547 – 2550 บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2552 – 2555 สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม)
ที่อยู่ปัจจุบัน	29 หมู่ 14 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี รหัสไปรษณีย์ 11140
ติดต่อ	LookNut Nut <looknut_nut@hotmail.com>

****